

Chapter: 3

Q.1 चुकीची जोडी ओळखा. / चूक की बरोबर ते लिहा. चुकीची विधाने दुरुस्त करा.

5

1 आर्द्र हवामानाच्या प्रदेशात कायिक विदारण कमी होते.

Ans बरोबर

2 शुष्क प्रदेशात कायिक विदारण मोठ्या प्रमाणात होते.

Ans बरोबर

3 भूकंपावर हवामानाचा परिणाम होत असतो.

Ans चूक

4 अपपर्णनातून जांभा खडकाची निर्मिती होते.

Ans चूक
अपपर्णनातून खडकाचे पापुद्राप्रमाणे सुटे कण होतात

5 खडकांचा चुरा किंवा भूगा होणे म्हणजे विदारण होय.

Ans बरोबर

Q.2 फरक स्पष्ट करा.

2

1 विदारण व विस्तृत झीज .

Ans

	विदारण	विस्तृत झीज
i.	विदारण ही प्रक्रिया तीन प्रकाराने होते.	विस्तृत झीज दोन प्रकारे होते.
ii.	कायिक विदारण, रासायनिक विदारण व जैविक उतारावर ती विदारण होते.	तीव्र उतारावर ती जलद होते तर मंद उतारावर संथ गतीने होते.
iii.	खडक फुटणे, कमकुवत होणे ही नैसर्गिक कणांची प्रक्रिया आहे तिलाच विदारण असे म्हणतात.	विदारण प्रक्रियेतून सुट्या झालेल्या हालचाल केवळ गुरुत्वीय बलाद्वारे होते.
iv.	विदारण हे भूपृष्ठावर असलेल्या बाह्य बल होते.	विस्तृत झीज ही गुरुत्वीय बलामूळे घडून येते.

Q.3 सविस्तर उत्तरे लिहा.

12

1 कायिक विदारण म्हणजे काय?

Ans i. खडक फुटणे, कमकुवत होणे ही नैसर्गिक प्रक्रिया आहे. तिला विदारण किंवा अपक्षय असे म्हणतात.

ii. कायिक, रासायनिक व जैविक असे विदारणाचे तीन प्रमुख प्रकार आहेत.

iii. कोरड्या हवामानाच्या प्रदेशात कायिक विदारणाचा प्रभाव जास्त असतो, तर दमट हवामानाच्या प्रदेशात रासायनिक विदारण प्रामुख्याने दिसते.

2 रासायनिक विदारणाचे प्रमुख प्रकार कोणते?

Ans i. रासायनिक प्रक्रियेमुळे खडकांचे रासायनिक गुणधर्म बदलून त्यांचे नैसर्गिक विघटन होणे, म्हणजे 'रासायनिक अपक्षय / विदारण' होय.

ii. कार्बनन, द्रवीकरण आणि भस्मीकरण हे रासायनिक विदारणाचे प्रमुख प्रकार होत.

iii. पावसाचे पाणी ढगातून जमिनीवर पडेपर्यंत त्यात सौम्य कर्बाम्ल तयार होते. या प्रक्रियेस कार्बनन म्हणतात. कर्बाम्ल तयार होते. या प्रक्रियेस कार्बनन म्हणतात. चुनखडीसारखे पदार्थ कार्बनन प्रक्रियेमुळे सहज विरघळतात.

iv. खडकातील काही खनिजे पाण्यात विरघळतात. या प्रक्रियेस द्रवीकरण म्हणतात. द्रवीकरणामुळे खडकांतील क्षार विरघळून खडक ठिसूळ बनतात.

v. खडकातील लोहाचा पाण्याशी संपर्क आल्यामुळे लोह आणि ऑक्सिजन यांच्यात रासायनिक प्रक्रियेस भस्मीकरण म्हणतात. या प्रक्रियेमुळे खडकाचे रासायनिक विदारण होते.

3 जैविक विदारण कसे घडून येते?

Ans निसर्गातील असलेले जैविक घटक की झाडे, वेली यांची मूळेहि खडकांच्या कणांत ताण निर्माण करतात व खडक फूटू लागतो. तसेच मुंग्या, उंदीर, घूशी, ससे हे प्राणी तर कृमी – कीटक हे जमिनीत बिळे तयार करतात हे सर्व जमिनीचे खनन करतात या खननामूळे खडकांचे विदारण घडून येते.

